

NATALIJA LIZORKINA

VANJA JE ŽIV

Drama *Vanja je živ* suprotstavlja se državnoj propagandi i lažima totalitarnog režima pričom o majci ruskoga vojnika. Drama je prevedena na više jezika te slovi za jedan od najvažnijih dramskih tekstova nastalih nakon napada Rusije na Ukrajinu. Natalija Lizorkina napisala ju je tijekom prvih tjedana rata. Predviđevši buduće događaje unutar ruskoga društva, odnosno sustavno poricanje očitih činjenica iz straha, Lizorkinin tekst precizna je dijagnoza suvremene Rusije.

Prvo javno čitanje drame održano je 2022. na festivalu *Eho Ljubimovke* u Parizu. Čitao ju je Nikolaj Mulakov, a režirala Ivanka Poljčenko, nakon čega su zajedno postavili i kazališni komad koji reklamiraju sloganom „Snažna drama na ruskome jeziku o današnjoj Rusiji, u izvedbi i režiji umjetnika u egzilu“. Prema riječima glumca, svrha predstave jest prenijeti gledateljima iskustvo i atmosferu onoga što se zaista događa u Rusiji – svih onih užasnih događaja za koje ljudi izvan Rusije doznaju u iskrivljenom i uljepšanom obliku.

Eho Ljubimovke, kao dio festivala nezavisne drammatike na ruskome jeziku *Ljubimovka*, posvećen je antiratnim dramskim tekstovima nastalima nakon 24. veljače 2022., s ciljem slobodnoga umjetničkog

izražavanja bez straha od cenzure. Mnogi autori spomenutoga festivala smatraju se političkim izbjeglicama.

Drama je isprva uprizorena na engleskome jeziku u sklopu festivala *Edinburgh Fringe*, zatim su uslijedile izvedbe u londonskim kazalištima Pushkin House i Camden People's Theatre te berlinskome kazalištu Delphi. Tekst je dosegnuo rekordan broj javnih čitanja te se i dalje kontinuirano izvodi u mnogim državama.

Drama *Vanja je živ* objavljena je u dvama zbornicima: 2024. na francuskome jeziku u zborniku *Liubimovka 2022: l'écho de l'écho. Théâtre russophone en temps de guerre* [Ljubimovka 2022: Eho eha. Rusko kazalište tijekom rata], prvom izdanju drama u emigraciji, u suradnji festivala *Ljubimovka* i nakladnika *Sampizdat* te na ruskome jeziku, također 2024., u zborniku *Пять пьес о войне* [Pet drama o ratu], u izdanju nakladnika *Freedom Letters*, osnovanoga 2023. godine ponajprije u svrhu objavljivanja tekstova koji su u Rusiji zabranjeni te autora od kojih mnogi pišu pod pseudonimom.

M. SCHWAIGER

*Ovaj tekst može se pjevati, a može se i čitati.
Ali ga mora izgovarati jedan čovjek.*

LIKОВИ:

ALJA

SUSJEDA

PRODAVAČICA

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE

VANJIN PRIJATELJ

ŽENA KOJA NE PROSJAČI

DJECA

GLAS IZA VRATA

DRUGA ŽENA

POLICAJAC

DRŽAVNI ODVJETNIK

SUDAC

LOKALNI LIJEČNIK

ŽENA U KAPICI

ŽENA 1

ŽENA 2

Alja sjedi na klupici ispred ulaza u zgradu. Kraj nje prolazi Susjeda. Sunce sja. Alja, draga Alja, ovo je sunce izašlo radi tebe, ono je izašlo samo radi tebe.

SUSJEDA. Kakvo lijepo vrijeme.

ALJA. Jako lijepo.

SUSJEDA. Sunašce sja, toplo je.

ALJA. Da, a moj Vanjuška je živ i zdrav.

SUSJEDA. Divno, to je najvažnije.

ALJA. Kad se vrati, zajedno ćemo piti čaj i jesti kekse.

SUSJEDA. Tako i treba, izvrsno. I sunce je, i Vanjuška se vraća...

ALJA. Hoćete da vam ga pokažem?

Susjeda se naginje, gleda nešto na Aljinom mobitelu.

ALJA. Sav je na djeda.

SUSJEDA. Zgodan je.

ALJA. Vanja je sad tamo gdje je mir. Dobar je on i pametan dečko. Šalje mi memove.

SUSJEDA. Aha. Jako zanimljivo.

ALJA. Znae što je mem?

Susjeda ne zna.

ALJA. Mem je kao neki vic. Mem je nešto smiješno.

SUSJEDA. Volim smiješne stvari.

Alja i Susjeda gledaju u Aljin mobitel. Šute.

SUSJEDA. Smiješno je.

ALJA. Da. Smiješno.

SUSJEDA. To vam je Vanjuška poslao?

ALJA. Da. Hoćete da vam još pokažem?

SUSJEDA. Pokažite.

Alja i Susjeda gledaju u Aljin mobitel.

SUSJEDA. Ovo je isto smiješno.

ALJA. Je. Vanja ima odličan smisao za humor. Dajte da vam još pokažem.

Alja predaje mobitel Susjedi. Susjeda gleda u njega, šuti.

SUSJEDA. Imate novu poruku.

Susjeda gleda Alju.

SUSJEDA. Vaš sin nije u zarobljeništvu. Potpuno je slobodan.

ALJA. Tko to piše?

SUSJEDA. Ne znam. S broja vašeg sina...

Alja uzima mobitel. Čita.

ALJA. Moj sin nije u zarobljeništvu. Potpuno je slobodan.

SUSJEDA. Bože, kakva sreća.

ALJA. Šalju i video.

Susjeda i Alja gledaju video. Šute. Alja se smiješi.

ALJA. To je moj Vanjuška.

SUSJEDA. Ne znam baš, ne slični.

ALJA. Je, to je Vanjuška. Ima karakterističan nos.

SUSJEDA. Moguće, moguće.

Susjeda odlazi prema ulazu.

ALJA. Ne. Čekajte. A što da ja sad radim?

Susjeda ništa ne odgovara, ulazi u zgradu. Alja je posve zbunjena.

Alja odlazi u trgovinu. Za pultom stoji Prodavačica.

ALJA. Slušajte, moj sin je potpuno slobodan.

PRODAVAČICA. Čestitam.

ALJA. Moj sin je slobodan. Razumijete? Evo videa.

Prodavačica ne želi gledati video.

PRODAVAČICA. Naše su police dupkom pune ulja i šećera. A vaš sin je slobodan. Kakva sreća. Kakva sreća. Doviđenja.

ALJA. Čekajte, ali što da radim sad kad mi je sin potpuno slobodan? Što da ja radim?

PRODAVAČICA. Gospođo, ne zadržavajte red. Ljudi nam stoje u redu.

ALJA. Da, mnogo nas je ovdje. Mnogo onih koji žele kupiti ulja i šećera, kojih ima napretek. Oprostite, imam jako puno prijatelja, zato razgovaram s vama. Imam jako puno prijatelja i puno podrške.

PRODAVAČICA. Nemojte tu stajati... propuh je.

ALJA. Ali moj sin nije u zarobljeništvu. Nije u zarobljeništvu. Razumijete?

PRODAVAČICA. Pogledajte ovo sunce, ovo proljeće. Zar se u ovakvo proljeće može dogoditi išta loše.

ALJA. Molim vas, pogledajte video.

PRODAVAČICA. Gospođo, želite li kupiti nešto?

ALJA. Ne, posve sam sita i sretna. Ne budem ništa kupila.

PRODAVAČICA. Onda nemojte stajati ovdje. Plašite ljude.

ALJA. Oprostite, molim vas.

Alja odlazi. Alja sjedi u svome stanu. Sunce izlazi, zalazi. Alja gleda na sat. Alja gladi svoje ruke. Ruke žene koja je nekoć imala sve. Žena koja je imala nekakav život.

Zazvoni telefon.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Halo... Jeste li Vi Aljevtina Georgijevna Murova?

ALJA. Da, ja sam.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Vaš sin je živ. Živ je.

ALJA (*smije se*). Moj sin je živ. Pa kako sad... ne, to je greška. Još jučer je bio potpuno slobodan, a danas je živ.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Gospođo, možete se veseliti. Veselite se, to će vam pomoći.

ALJA. I dalje ne razumijem. Moj sin je živ. Želim vidjeti nekakve dokumente...

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Sve ćemo vam poslati. Naravno da ćete sve dobiti.

ALJA. Ja sam majka vojnika. Imam pravo znati kako je preživio.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Naravno. Naravno da imate pravo. Gledajte, zovem vas, takoreći, kao prijateljicu... prenijeli su mi da šutite u pogledu svojega sina.

ALJA. Naravno da šutim. A tko vam je to rekao?

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Šutite u pogledu svojega sina. Tako svi govore. Zato vam ovo i javljam.

ALJA. Tko ste vi, predstavite se. Ja sam Aljevtina Georgijevna Murova.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Zaista nema potrebe.

ALJA. Pošaljite mi sve dokumente, ako je živ.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Gospođo...

ALJA. Kad ćete ga vratiti?

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Vanja će se vratiti.

ALJA. Što znači da će se vratiti?

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Čujete li? Vratit će se. Više od toga vam ne mogu reći.

ALJA. Ali kako da se...razumijete.... kako da se veselim tome što je živ. To nije ljudski.

GLAS S DRUGE STRANE SLUŠALICE. Točno. Ali takva nam je država. Vanja će vam se vratiti. Prihvatite to kao činjenicu. U redu. Doviđenja.

ALJA. Ne, čekajte. Čekajte.

Alja začuje zvuk prekinutog poziva.

ALJA. Vanja... Vanjuška. Kako je lijepo što si živ.

Sunce sja. Alja širom otvara prozor.

ALJA. Ne razumijem. Kako je moguće da Vanja živi, kad je vani ovakvo proljeće. Kad sunce sja. Kako je to moguće.

Alja se ruši na pod. Sunce izlazi, zalazi. Alja leži na podu. Sunce izlazi, zalazi. Alja leži na podu. Sunce izlazi, zalazi. Alja promatra svjetlo.

ALJA. Sunce, zašto si još ovdje, ako će se Vanjuška vratiti.

Sunce ne odgovara. Alja ustaje s poda. Pije vodu – voda teče iz slavine. Sunce izlazi, zalazi.

Alja sjedi na klupici nasuprot iskopanoj jami. Oko nje su neki ljudi. Neki ljudi iz onoga života koji je Alja imala. Alja gleda kako u jamu polažu drveni lijes. Alja se počinje smijati. Alja se smije, smije se. Nasmijanu Alju odvođe od lijesa. Alja se vraća i pada na lijes. Ponovno je odvođe. Alja sjeda na klupicu, poseže za bombonom. Svi se razilaze osim jednoga čovjeka.

ALJA. A vi ste prijatelj od Vanje?

VANJIN PRIJATELJ. Da, ja sam Vanjin prijatelj.

ALJA. Vanjin prijatelju, želite li bombon?

Vanjin prijatelj uzima bombon.

VANJIN PRIJATELJ. Ovdje ničega nema.

ALJA. Kako nema, Vanja je ovdje. Evo ga.

Alja pokazuje na lijes.

VANJIN PRIJATELJ. Prazan je. Nadao sam se da će nam Vanju vratiti.

ALJA. Pun je. Posve je pun. Vanja je ovdje. On je s nama.

VANJIN PRIJATELJ. Jako mi je drago.

ALJA. I meni. Ovo treba potrajati. Ovaj mir, ova radost.

VANJIN PRIJATELJ. Nemojmo sad o tome.

ALJA. Zašto ste ostali? Zašto ste ostali, Vanjin prijatelju?

VANJIN PRIJATELJ. Imam ravna stopala. Evo, pogledajte. Čak stavljam uloške.

Vanjin prijatelj skida cipelu, pokazuje Alji.

VANJIN PRIJATELJ. Evo, veoma je ravno. Vidite? Ne lažem. Svi su govorili da sam nekoga potkupio. A nisam. Nisam kukavica. Imam sasvim ravna stopala.

ALJA. Nemojte mi to pokazivati. Sklonite svoje noge.

VANJIN PRIJATELJ. Oprostite, jako sam sretan što je Vanja živ. Zbog toga se osjećam vrlo ugodno. Pa i ja sam živ. I stojim ovdje. A mogao sam biti s Vanjom.

Alja ustaje s klupice, počinje hodati.

ALJA. Nemojte. Niste vi krivi. I nitko nije kriv što kod nas traje mir.

VANJIN PRIJATELJ. E pa to baš i nije točno. Dat ću vam nešto. Samo nikome ne pokazujte. Osobno sam ga isprintao.

ALJA. Što to?

VANJIN PRIJATELJ. Nikome ne pokazujte. To je ustav.

Vanjin prijatelj pruža Alji ustav.

ALJA. U redu, neću. Vanjin prijatelju, dođite ponekad na čaj.

VANJIN PRIJATELJ. Dobro, budem.

ALJA. Ne, ozbiljno to govorim. Molim vas, dođite. Imam puno prijatelja. Jako sam sretna.

VANJIN PRIJATELJ. Mogu doći, ali će za vas to biti bezopasno.

ALJA. Ne razumijem.

VANJIN PRIJATELJ. Zato što ja šutim.

ALJA. Šutite?

VANJIN PRIJATELJ. Da, šutim. Imam svoj vlastiti podcast, u kojem šutim. Zato nisam ni u kakvoj opasnosti. Ni moji prijatelji nisu u opasnosti. Ni moji rođaci. Nitko ih ne progoni. Svi su slobodni. I ja bih mogao biti slobodan. Ali imam izraelsku putovnicu.

ALJA. Niste me sad uznemirili, sasvim sam smirena. Sve mi je ovo vrlo uobičajeno.

VANJIN PRIJATELJ. Vidim da ste smireni. Sjednite.

Vanjin prijatelj posjeda Alju na klupicu.

ALJA. I ja ponekad želim šutjeti. Što je podcast?

VANJIN PRIJATELJ. Poslat ću vam link.

ALJA. Hvala.

VANJIN PRIJATELJ. Šutjet ću dok sam živ. Vama savjetujem isto. Vi ste ionako već sve stekli... Sve imate. Pročitajte ustav.

ALJA. Ne bojim se.

VANJIN PRIJATELJ. Nitko se ne boji, i svi su sretni. Treba nešto promijeniti.

Alja ništa ne govori. Iznova se počinje smijati.

ALJA. Oprostite, Vanjin prijatelju. Otkako je Vanja otišao tamo gdje je mir, cijelo vrijeme se smijem.

VANJIN PRIJATELJ. Moram sada poći. Čuvajte se. Doviđenja.

ALJA. Da sam... Da sam...

VANJIN PRIJATELJ. Što ste rekli?

ALJA. Ma, ništa. Doviđenja.

Alja se vraća u trgovinu. Ispred trgovine stoji žena. Žena ne prosjači.

ŽENA. Moja djeca su sita. Imam dvoje djece, i sasvim su siti.

ALJA. Kako vam mogu pomoći? I ja sam sita. A moj sin je živ.

ŽENA. Oprostite. Ostajem vrlo smirena kad su moja djeca sita.

ALJA. Razumijem vas. Imam ponešto. Dođite u goste. Nisam ponijela ništa sa sobom. Ali kod kuće imam kekse.

ŽENA. Hvala.

Alja se smije i ne može nastaviti govoriti. Alja sjedi u svome stanu. Alja sluša podcast. Alja gotovo ništa ne razumije jer se u podcastu šuti. Šuti Vanjin prijatelj. Šute njegovi gosti. Šute oni o mnogim stvarima. Šute o važnim stvarima. Svi oni šute o miru. Alja nikada nije čula ništa slično. Odluči da će i ona šutjeti. I nije ju strah.

Zvono na vratima. Alja pođe otvoriti. Na pragu je žena koja nije prosjačila. Iza nje stoji dvoje potpuno sretno i zdrave djece.

ŽENA. Dobar dan. Rekli ste da imate kekse.

ALJA. Da, naravno, uđite.

ŽENA. Djeco, uzmite kekse.

Djeca uzimaju kekse sa stola.

ŽENA. Kako se kaže?

DJECA. Hvala.

Alja gleda kako djeca jedu kekse.

ALJA. Moj sin je jako volio ove kekse.

ŽENA. Da, Linzeri, svi ih vole.

ALJA. Vanja bi uvijek tražio još. Kad je bio mali, sakrila bih mu staklenku na frižider, ali bi on ipak smislio način kako da dođe do nje. Napravio je neku vrstu hvataljke od stare mreže, i potajno jeo kekse, a ja za to nisam znala. Moj je Vanjuška bio sitan. Bio je najsitniji u razredu. A onda je otišao u mir.

ŽENA. Djeco, jeste gotovi? Hajdemo.

ALJA. Ne, čekajte. Još je rano. Jeste li za čaj?

ŽENA. A imate li još kekse?

ALJA. Nemam više ništa.

ŽENA. Onda idemo, hvala.

ALJA. Ne, nemojte ići. Želim vam pokazati video.

Alja pokazuje video na mobitelu.

ŽENA. To vam je sin?

ALJA. Da. To je moj Vanjuška. Nije u zarobljeništvu.

ŽENA. Vi ste, zasigurno, jako sretni što nije u zarobljeništvu. No mi ipak moramo ići.

Žena i djeca odlaze. Sunce izlazi, zalazi. Alja je u potpunosti sretna. Prožeta je srećom. Alja ne čita ustav. U ustavu nema ničega. U ustavu nema nikakvih informacija o Aljinoj državi. U ustavu nema nikakvih informacija o njezinu ustroju. U ustavu nema nikakvih informacija o ljudskim pravima. U ustavu nema nikakvih informacija o slobodi. U ustavu nije rečeno apsolutno ništa. Alja odlučuje da treba nešto poduzeti. Anja odlazi k Vanjinu prijatelju. Alja kuca, ali joj nitko ne otvara. Otvaraju se vrata iza nje.

GLAS IZA VRATA. Nitko vam neće otvoriti.

ALJA. A gdje je Vanjin prijatelj?

GLAS IZA VRATA. Nisu ga odveli.

ALJA. Kako to mislite, nisu ga odveli?

GLAS IZA VRATA. Tako, slobodan je.

ALJA. Spremao se u Izrael... zbog toga je slobodan?

GLAS IZA VRATA. To ne znamo. No dobro je što ga više nema. Takvi ljudi nam nisu potrebni.

ALJA. Kakvi – takvi?

GLAS IZA VRATA. Nije vam jasno? On je Židov.

ALJA. I što. Pa što ako je Židov. On je bio prijatelj Vanje.

GLAS IZA VRATA. S takvim ljudima se bolje

ne družiti.

ALJA. Zašto?

Glas iza vrata šuti.

ALJA. Zašto se bolje ne družiti?

Vrata se zatvaraju. Alja ništa ne razumije. Vanjin prijatelj bio je dobar čovjek. Željela je da postane i njezin prijatelj. Alja ide kući. Alja sjedi doma, pije čaj. Gleda u kut. U kut gdje stoji ikona. S ikonom je sve u redu. Ne pojavljuje se ništa neobično.

ALJA. S tobom je sve u redu. Ne pojavljuje se ništa neobično.

Alja uzima ikonu. Alja izlazi s ikonom na trg. Njezina se ikona smije.

ALJA. Ovo je moj način šutnje.

Mimo nje prolaze ljudi. (Alji) Zašto ste izašli?

ALJA. Nisam čitala ustav.

ALJI. I bolje da niste, a sad idite. Lijepo vas molimo.

ALJA. Ovo je moj grad, imam pravo šutjeti. U vašim se kućama ikone ne smiju?

ALJI. Vi ste ljudi, prolupali ste. Odlazite.

ALJA. Ovo je moja ikona i ona se smije jer donosimo mir. Pravi mir.

ALJI. Ništa vi ne znate, to je propaganda.

ALJA. Sve ja znam. Moj Vanja je ostao živ zbog tog mira. Znam o čemu govorim.

Okolo Alje se počinju okupljati ljudi.

ALJI. Što to izvodite?

Alju nitko ne dira.

ALJA. Stojim ovdje s ikonom koja se smije... jer je sretna zbog svega što se dešava u našoj zemlji.

Alju nitko ne vrijeđa.

ALJI. Što izvodite?

Alju nitko ne gura.

ALJA. Stojim ovdje za Vanju koji je živ.

Pokraj nje prolazi žena. Alja joj dovikne.

ALJA. Sjećam vas se. Vi ste ona žena čiju sam djecu hranila keksima.

Žena, čiju je djecu Alja hranila keksima, prođe šuteći.

DRUGA ŽENA. Vi ste neprijatelj.

ALJA. Zašto sam ja neprijatelj?

DRUGA ŽENA. Zato što stojite ovdje.

ALJA. Ali i vi stojite ovdje.

DRUGA ŽENA. Ali vi stojite s ikonom. To nešto znači. To je protest. Tko vam je za to platio? Tko vam je platio? Odgovorite!

ALJA. Nitko mi nije platio. Ovdje sam zbog sebe.

DRUGA ŽENA. Nitko to ne radi zbog sebe. Lažete.

Druga žena gladi Alju po licu. Alja se smiješi.

ALJA. Zašto me dirate. Ništa vam nisam napravila.

Pojavljuje se policajac.

POLICAJAC. Što se ovdje događa?

DRUGA ŽENA. Stoji ovdje s ikonom. Plaćaju joj kurvini sinovi iz Amerike. Ona je špijunka. Ima lažnu ikonu.

ŽENA. A ima čak i kekse.

DRUGA ŽENA. Kekse joj kupuju američki kurvini sinovi.

POLICAJAC. Gospođo, morat ću vas otpratiti. A vi se razidite. Dosta je ovog cirkusa.

DRUGA ŽENA. Kako se prezivate? Bandera?

ALJA. Ne. Aljevtina Georgijevna Murova. Za prijatelje jednostavno – Alja.

DRUGA ŽENA. Pa zar vi ništa nećete poduzeti?

POLICAJAC. Ne, neću. Naravno da neću poduzeti ništa.

DRUGA ŽENA. Morate nešto poduzeti. Ona je kurva.

ALJA. Nisam čitala ustav. Nemate se pravo ovako izražavati na ulici. Ovo je javno mjesto.

DRUGA ŽENA. Kažem vam – kurva ste. Kurva. Govorim kako hoću.

POLICAJAC. Vi niste čitali ustav?

ALJA. Tako je, prijatelj mog sina nije mi dao ustav i ja ga nisam čitala.

POLICAJAC. E a to je posebno dobro. Baš dobro da niste čitali. Zbog toga nećete biti uhapšeni.

Policajac ne hapsi Alju. Ne vuče je po tlu. Alja se ne opire.

ALJA. Dok sam na ulici držala ikonu, nisu

pljuvali na mene. Nisu me gađali kamenjem.

POLICAJAC. Niste uhapšeni. Primirite se.

ALJA. Dok sam držala ikonu, nitko mi nije prijetio da će me silovati bocom. Nisu me nazivali izdajicom domovine. Svi su me jako jako lijepo tretirali.

POLICAJAC. Niste uhapšeni. Kontrolirajte se.

ALJA. Želim da znate da ja nisam.... Nisam, nisam, nisam....

Policajac ne poseže za pendrekom. Ne gladi Alju po glavi.

ALJA. Hvala.

Alja se ruši. Sunce izlazi, zalazi. Sunce izlazi, zalazi. Alja se nalazi u sudnici. Ispred nje sjede sudac i državni odvjetnik.

ALJA. Ništa nisam napravila.

DRŽAVNI ODVJETNIK. To ne odlučujete vi.

SUDAC. Aljevtina Georgijevna Murova, ustanite.

Alja ustaje.

SUDAC. Zaklinjete li se da ćete govoriti istinu i samo istinu?

ALJA. Zaklinjem se.

DRŽAVNI ODVJETNIK. Aljevtina Georgijevna Murova, jeste li s ikonom izašli na ulicu?

ALJA. Da, jesam. Ali to nije zabranjeno.

DRŽAVNI ODVJETNIK. U vašem je stanu pronađen uređaj. Prepoznajete li ga?

Državni odvjetnik pokazuje Alji njezin mobitel.

ALJA. Da, to je moj mobitel.

DRŽAVNI ODVJETNIK. S ovog je mobitela korisnica Aljevtina Georgijevna Murova slušala podcast. Prepoznajete li ovu osobu?

Državni odvjetnik pokazuje fotografiju.

ALJA. To je Vanjin prijatelj.

DRŽAVNI ODVJETNIK. Nemam više pitanja.

SUDAC. Aljevtina Georgijevna Murova, ustanite.

Alja ustaje.

SUDAC. Aljevtina Georgijevna Murova, ni za što niste krivi te vam se dodjeljuje potpuna sloboda u trajanju od 15 godina. Imate pravo na završnu riječ. Možete govoriti.

ALJA. Hvala, volim vas. A naročito volim predsjednika i našu državu.

SUDAC. Želite li još nešto reći?

ALJA. Ništa više ne želim reći.

SUDAC. Gospodo, oslobodite građanku.

Alju odvode. Alja dospijeva na mjesto gdje su svi potpuno slobodni. Sunce izlazi, zalazi. Sunce izlazi, zalazi. Alja spava kada želi. Alja šeta kada želi. Alja jede najraznovrsniju hranu.

ŽENA U KAPICI. Svaki dan jedemo meso. Vrlo smo siti ovdje. Hvala. Hvala našem predsjedniku.

Žena u kapici ulijeva Alji juhu. Alja jede juhu. Alja radi za šivaćom mašinom. Nitko je ni na što ne prisiljava. Alja voli sve, i svi vole nju. Alja je potpuno zdrava. Svi su joj zubi na mjestu. Sve su joj kosti čitave. Alji ama baš nitko ne čini našao.

Ne boli je glava.

Lokalni liječnik pregledava Alju.

LOKALNI LIJEČNIK. Ništa vas ne boli?

ALJA. Ne boli.

LOKALNI LIJEČNIK. A ovdje, ne boli?

ALJA. Ne boli.

LOKALNI LIJEČNIK. A ovdje?

ALJA. Ne boli.

LOKALNI LIJEČNIK. Možete se obući. Potpuno ste zdravi. Ne umirete.

Alja šuti.

LOKALNI LIJEČNIK. Razumijete li što vam govorim? Uskoro ćete oživjeti. Nije to tako strašno. Života se ne treba bojati.

Alja šuti.

LOKALNI LIJEČNIK. Dolazi li vam u posjet tkogod od rodbine?

Alja šuti.

LOKALNI LIJEČNIK. Evo, popijte malo votke. Pomoći će vam.

Alja pije votku. Odlazi. Alja prilazi Ženi u kapici.

ŽENA U KAPICI. Svaki dan jedemo meso. Vrlo smo siti ovdje. Hvala. Hvala našem predsjedniku.

Žena u kapici ulijeva Alji juhu u tanjur. Alja prolazi s juhom pokraj stolova.

ŽENA 1. Ne približavaj se. Produži.

ŽENA 2. Šta je njoj?

ŽENA 1. Bolesna je. Nešto joj s glavom ne štima.

Alja sjeda u kut i počinje jesti juhu.

ŽENA 1. Čula sam da joj je sin u vojsci.

ŽENA 2. Vjerojatno ista takva nakaza kao i mamica mu.

Žene se smiju. Alja jede juhu.

ŽENA 2. Čuješ, jel' ti sin u vojsci?

Alja jede juhu.

ŽENA 2. Čuješ ti? Još si i gluha? Pitam te nešto.

Alja jede juhu.

ŽENA 1. Ostavi je na miru. Bolesna ženturača. Bolje je ne dirati. Još ćeš se zaraziti.

ŽENA 2. Neću je dirati.

ŽENA 1. Znam ja za šta su nju optužili. Ona je ta s ikonom.

ŽENA 2. Stvarno ti mora faliti koja u glavi da s ikonom izađeš na trg.

ŽENA 1. Najvjerojatnije nije pravoslavka. Ona je jedna od njih. Od onih koji vjeruju u Alaha.

ŽENA 2. Vidjela bi je ja da to isto proba u džamiji.

Žena 1 prilazi Alji. Ne pljuje joj u juhu.

ŽENA 1. Evo ti u ime Boga našega, sina Božjega Isusa Krista.

Alja jede juhu. Alja ne osjeća bol.

ALJA. Nisam, nisam.... Nisam ga zaštitila. Nisam zaštitila.

ŽENA 1. Što to ona govori?

ŽENA 2. Nemam pojma, nešto bunca.

ALJA. Moj Vanjuška se neće vratiti.

ŽENA 1. Lupeta luđakinja.

ALJA. Moj Vanjuška se neće vratiti. Umro je, moj Vanjuška. Ja sam ga ubila.

Alja plače. Alja plače i svi to vide. Alja urla kao da je kolju. Alja zavija kao vučica. Alja si čupa kosu s glave. Alja si dere kožu.

ŽENA 1. Straža, straža.

Suze kapaju na pod.

ALJA. Moj Vanjuška se neće vratiti. Ja sam ga ubila.

Alju odvođe u samicu.

Samica. Alja leži na podu. Gleda u strop. Alja je u mraku. Sunce izlazi, zalazi. Sunce izlazi, zalazi. Alja osjeća da oživljava.

ALJA. Nimalo nisam usamljena. Jer imam vas – svoje prijatelje.

Alja leži na podu samice.

ALJA. Prijatelji moji... Kada zaista budem u potpunosti živa, položite me zajedno s Vanjuškom. Položite me u masovnu grobnicu. Spalite moje tijelo. Zasipajte me pijeskom. Ja sam Aljevtina Georgijevna Murova. Zaboravite me, zaboravite moje riječi. Ja sam Aljevtina Georgijevna Murova. Zaboravite me, zaboravite.

Alja zatvara oči. Čeka da život dođe po nju. Čeka taj život. Spremna je. Često je posjećuju. Svi je pamte. Ljudima je ona potrebna. Vrlo je

sita i puna snage. Leži u samici, njezino je lice bezizražajno. Iz mraka istrčava nešto maleno. To je miš. Miš nožicom dodiruje Alju. Alja ne otvara oči. Sunce izlazi, zalazi. Sunce izlazi, zalazi. Miš izlazi na svjetlo. Alja ne otvara oči. Iz mraka se začuje Aljin glas.

ALJA. Vanjuška, mili moj sine. Vanjuška, ti si živ.

Alja uzima Vanju u naručje, hrani ga iz ruke. Vanjuška jede mrvicu, škaklja je po dlanu. Alja se smije.

ALJA. Kako je lijepo što si se vratio. Toliko sam te čekala. Čekala kao nikoga.

Alja leži na svjetlu. U samicu je stiglo proljeće. Alja grli Vanju, privija ga uz grudi.

ALJA. Sve će sad biti dobro. Spavaj, sinek moj, sklopi očice. Sad si još sasvim malen, ali ja ću te othraniti. Porast ćeš, bit ćeš zdrav i sit. Bit ćeš velik i sretan.

Alja pjeva Vanjuški uspavanku. Alja pjeva, tone u san. Posve je slobodna. Posve je sretna.

S ruskoga prevela: MARTA SCHWAIGER